

Mumini Tove Jansson kot vzporedni, lepši svet (tema)

Mumini Tove Jansson kot vzporedni, lepši svet (tema)

piše Alenka Vesenjak

Foto Foto servis

Knjige o Muminih švedske pisateljice in ilustratorke Tove Jansson že več desetletij stavijo na prijateljstvo, svobodo in ljubeznivost.

Ljubljana/Helsinki, 7. avgusta (STA) – V soboto bo minilo 100 let od rojstva švedske pisateljice in ilustratorke Tove Jansson (1914–2001). Čeprav je Andersenova nagrajenka napisala vrsto knjig, se je v kolektivno zavest zapisala kot avtorica muminov in drugih prebivalcev Mumindola. Njen muminski svet že več desetletij stavi na prijateljstvo, svobodo in ljubeznivost.

Janssonova je izhajala iz umetniške družine, v kateri so veljale vrednote, ki jih je vpeljala tudi v svet muminov. Družina muminov, bitij, ki malo spominjajo na nilske konje, ter številni drugi prebivalci Mumindola živijo v svetu, v katerem igra zelo pomembno vlogo narava. Ta vsak dan nudi številne pustolovščine in tudi nevarnosti, predvsem pa lepoto in mir, ki ga nekateri, predvsem lik Njuhca, neizmerno cenijo.

Prva zgodba o muminih je izšla leta 1945. Odtlej so sledile številne zgodbe in stripi, ki jih je ustvarjala na lastnem malem otoku v finskem zalivu, kjer ni bilo dovolj prostora niti za drevje. Hišica, pristan za čoln, nekaj grmovja, družba družine in življenjske sopotnice – to je bilo dovolj za razmah domišljije, iz katere so se več desetletij rojevale nove muminske zgodbe.

V slovenskem prevodu so izšle knjige Zima v Mumindolu, Čarodejev klobuk, Vražja kresna noč, Komet prihaja ter Nevidni otrok in druge zgodbe. Prve tri je prevedla Darinka Soban, drugi dve pa Nada Grošelj, ki je za STA podala tudi nekaj mnenj o fenomenu muminov.

Zaokus muminskega sveta dva odlomka. Prvi je iz zgodbe Hemul, ki je ljubil tišino.

"Nekoč je živel hemul, ki je delal v lunaparku, vendar pa to ne pomeni zmeraj, da se gromozansko zabavaš. Luknjal je vstopnice obiskovalcem, da se ne bi mogli zabavati več kot enkrat, in že ena sama taka stvar te lahko potre, če jo počneš vse življenje."

Drugi je iz zgodbe Skrivnost hatifnatov, ko je Mumintrolov očka odšel neznan kam.

"Nihče ni bil zaskrbljen in to je bilo dobro. Sklenili so namreč, da ne bodo nikoli zaskrbljeni drug zaradi drugega; na ta način je vsak omogočil drugim mirno vest in kar največ svobode."

Nada Grošelj, tudi prejemnica Sovretove nagrade, je v svojih prevodih nekatera imena, ki jih je bitjem iz Mumindola podelila Sobanova, spremenila.

"Preden sem se lotila svojega prvega prevoda Tove Jansson, zbirke Nevidni otrok in druge zgodbe, sem seveda preučila prevode dr. Sobanove. Njene slovenitve imen so se mi zdele izredno posrečene, zato sem jih precej tudi obdržala (na primer prevod Njuhca za Snusmumriken, Smrkljica za Snorkfröken). V več

primerih pa sem sklenila obdržati izvirno besedo (na primer Filifjonka, hemul, hatifnati), za kar sem imela predvsem dva razloga. Knjige zgodb, ki jih je prevajala dr. Soban, npr. Čarodejev klobuk in Vražja kresna noč, so bile dejansko idealne za majhne otroke, zato so bile slovenitve in poenostavitve imen tam zelo primerne. Zelo dobra domislica se mi je zdelo ime Fifika za Filifjonka, ker je zvočno podobno, obenem pa to bitje res nekoliko spominja na kužka, s katerim po navadi povezujemo ime Fifi. Ali pa protejci za hatifnate ker gre za bela bitja brez oči, tako da po svoje spominjajo na proteusa – človeško ribico," je pojasnila Grošljeva.

"V nasprotju s temi knjigami je bil Nevidni otrok, ki sem ga prevajala jaz, vsebinsko mogoče najzahtevnejša od knjig o muminih: po nekaterih platih je celo primernejši za odrasle kot za otroke, ker načenja vrsto življenjskih, že kar filozofskih vprašanj. Za ta svet se mi je zdel nabor pomanjševalnic in otroških izrazov mogoče malo preveč otročji. Švedska imena namreč delujejo v izvirniku duhovito in igrivo, vendar ne nujno ljubko. Prav zato sem Sniffa pustila kot Snifa in nisem prevzela Smrčka. Moj drugi razlog pa je bil, da sem bralce hotela seznaniti s švedskimi izrazi, ker so se mi zdeli fascinanti."

Kako se je lotila prevoda muminov? "Pri muminih in sploh pri prevajanju otroške literature poskušam krmariti med preprostim, dovolj pogovornim jezikom, ki pa naj vendarle ne bi bil slovnično sporen ali zavajajoč, in med bolj literariziranim jezikom na višji ravni, ki je primeren za nekatere odlomke, na primer za razne opise. Tove Jansson je bila likovna umetnica in močna vizualna komponenta je razvidna tudi v njenih besedilih. Ne opisuje na dolgo in široko, toda s tistimi nekaj potezami, s katerimi začrta opis, neverjetno spretno ustvari podobo in vzdušje. V takih primerih zavestno uporabim tudi kak manj običajen izraz," je povedala Nada Grošelj.

Čeprav ves svet že desetletja nori za mumini, ga slovenski bralci spoznavajo z veliko zamudo. "Glede na njihov uspeh po svetu je to res nenavaden pojav. V njem se ne zrcali toliko miselnost otrok (ti pač berejo, kar dobijo), ampak po mojem bolj miselnost odraslih. Zakaj pri nas ni bilo toliko zanimanja, je res težko reči. Mogoče bi to lahko razlagali z mislijo, da skozi zgodbe vsej univerzalnosti navkljub prenicata skandinavsko okolje in nekakšen duh, ki je Slovincem tuj. Ampak zakaj so potem vseč celo narodom, ki imajo s Skandinavci še veliko manj skupnega, na primer Japoncem? Drugo, kar se mi utrne, je, da so po okusu nekaterih te zgodbe mogoče premalo 'vzgojne' v smislu, da na koncu ne ponudijo črno-bele rešitve. A tu moram povedati, da posredno, prek odnosov med liki, izrazito izpostavljajo vrednote, kot sta strpnost in prijateljstvo," je opozorila prevajalka.

Kam sodijo mumini, je težko določiti, ne pustijo se uokviriti, kar je bila, kot kaže, težava za slovenske založnike.

"Pri Nevidnem otroku sem naletela na pomisleke nekaterih založb, češ da je težko opredeliti ciljno starostno skupino: slog v knjigi je preveč otroški, da bi se lahko 'uradno' popredalčkala kot delo za odrasle ali mladostnike, obenem pa so v njej teme, ki jih lahko v vsej polnosti dojame šele zrelejši bralec. Pri knjigi Komet prihaja te zadrege ni, ker je bolj otroška in pustolovska. Toda v neki meri velja za večino kakovostne otroške književnosti, da je primerna za različne starosti: zgodbe o medvedku Puju doživljaš v otroštvu na čisto drugačen način kot v odrasli dobi. Njihovo humornost zna res ceniti šele zrelejši bralec. Pravzaprav nimam odgovora. Vidim pa, da je moja generacija praviloma kar navdušena nad temi knjigami, tako da upam, da se bodo prijela," je sklenila Grošljeva.

Ob 100. obletnici Tove Jansson se obeta vrsta dogodkov, ki jih bodo predstavili na petkovi novinarski konferenci. Pri **založbi Sanje** napovedujejo stripa Mumin se zaljubi in Mumin in morje, svoje načrte imajo

tudi v lutkovnem gledališču in pri Mladinski knjigi. V začetku septembra bo celo nastopil čas za Mumindan, na katerem bodo poskrbeli, da bo vsem, kot bi rekla Janssonova, pri srcu prav prijateljsko.
av/nd